

Röster från barn

i ett socioekonomiskt utsatt område

Rädda Barnen
Region Väst
Anna Ulén
November 2012

Inledning

Rädda Barnens projekt ”På lika villkor” fokuserar på barn i socioekonomiskt utsatta områden. Den här rapporten är ett försök att fånga upp och dokumentera några av de barns röster som ingår i Rädda Barnens samtals- eller aktivitetsgrupper i ett av dessa utsatta områden, och hur de anser att det är att växa upp där.

Metod

Jag har under hösten gjort min arbetspraktik på Rädda Barnen inom ramen för master programmet Mänskliga Rättigheter på Göteborgs Universitet. Ett av mina praktikuppdrag var att skapa mötesforum i ett område, för att samla in ungas röster för Rädda Barnens tilläggsrapport och Rädda Barnens interna rapportering för projektet ”På lika villkor”.

Tre grupper i tre olika ålderskategorier valdes ut med aktiva inom Rädda Barnens verksamhet: mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet. För att skapa öppna mötesforum på barnens villkor och i dialogform få lyssna till deras åsikter om att leva i sin stadsdel, anpassade jag formen till de olika mötesforumen efter gruppens natur. Jag tog reda på vad varje grupp gillade att göra som t e x fika på favoritfiket i city eller hämta pizza till Rädda Barnens möteslokal. Då jag har ett förflutet inom teater- branschen kunde jag erbjuda gymnasietjejnerna föreställningen ”Trotagningar” som en trampolin in i mötesforumet. Vad gällde de yngsta barnen som jag valde att träffa i samband med Rädda Barnens läsläsning tänkte jag att det skulle vara lättare att få igång ett öppet åsiktsforum genom lek och hittade därför på metoden ”kreativt pyssel” inspirerad av Reggio Emilias filosofiska pedagogik. Den pedagogiska filosofin står för ”ett pedagogiskt arbetssätt, förankrat i en djupt humanistisk livshållning som bygger på en stark tro på människans möjligheter, en djup respekt för barnet samt en övertygelse om att alla barn föds rika och intelligenta, med en stark inneboende drivkraft att utforska världen”. Pedagogiken som vill utveckla barns alla uttrycksmöjligheter och därför jobbar med ofärdigt lekmaterial uppstod som en lokal motståndsrörelse till det fascistiska arvet i Italien. Loris Malaguzzi har sagt: "Jag tror att de ord som bäst sammanfattar vår verksamhet är utforskande och delaktighet". Se www.reggioemilia.se)

Jag har inspirerats av Heléne Thomssons metodhandbok *Reflexiva Intervjuer* inför de öppna mötesforumen i dialogform. Detta innebär att föra upp teman, att diskutera öppet, samt vara

flexibel och öppen för de ungas egna initiativ på teman. Genom att fungera som en slags mötesunderlättare och diskussions bollplank snarare än att driva på och ställa färdiga frågor lämnas utrymme för ungdomarna att uttrycka sina åsikter och föra upp teman som är viktiga i deras liv och som påverkar deras vardag.

Kreativt pyssel

Som plattform för kreativt pyssel var framförallt följande paragrafer i Barnkonventionen aktuella följande:

2. Icke-diskriminering

12. Åsiktsfrihet och rätten att bli hörd

13. Yttrande och informationsfrihet

31. Rätten till Lek och Vila (Läs Vila och fritid)

Först ut var att kontakta Rädda Barnens läxläsning som sker på tisdagar i ett skolbibliotek i området, i regi av aktiva medlemmar tillsammans med barn som går på mellanstadiet. Läxläsningen är en viktig del av barnens rätt till utbildning, specifikt för barn som inte har möjlighet till hjälp med läxorna hemma. När barn ägnat en hel dag åt skolverksamhet är de ofta trötta och behöver därför lek och kreativa sammanhang. Ett kreativt mötesforum valdes därför där barns röster från området kunde komma fram genom pyssel, ett slags symbolspråk för hur barnen tycker att området är som stadsdel och vad de saknar och önskar fanns.

Ett sätt att bekanta sig med barnen var genom att först hjälpa dem med läxorna. När läxorna var gjorda togs pysselmaterialet fram och barnen bokstavligen kastade sig över det och började frenetiskt pyssla. Vi pratade under tiden som vi började bygga ”nya området” i resväskan om vad vi skapade och varför. En pedagogisk plan var att uppmuntra och stimulera genom att vara med och pyssla men vara aktsam med att inte ”ta över” skapandet och styra det. Barnen fick också en möjlighet att helt fritt skapa till sig själv för att ta med hem. Samtliga valde dock att fylla resväskan och fann stor lust i det. Vi träffades tre eftermiddagar varav två var rena pysseldagar och den sista en liten genomgång av vad vi presterat och vad det betydde. Sista träffen användes till att kort men utförligt berätta om FN, Barnkonventionen, Barnrättskommittén och tillägsrapporten (med hjälp av pedagogiska bilder) som de hade väldigt lite eller ingen kunskap om alls (förutom den plansch med Barnkonventionen som hänger i Biblioteket). Barnen informerades om att det ”nya området” de skapat i resväskan är en viktig röst och vad Rädda Barnen kan göra av ”den rösten” och att deras röst kan göra skillnad i form av en tillägsrapport t ex eller i kontakt med de lokala politikerna. Då kom vi överens, på barnens begäran, att utöver att sammanställa en rapport för Rädda Barnen ska vi bära iväg resväskan till politikerna i stadsdelen för att visa hur barnen ”vill leva och ha det” (barnens egna ord).

Beskrivning av mellanstadiebarnens ”nya område”

Fram växte ett område som symboliskt förvandlats till en enda väldigt färgglad och gigantisk lekplats! Med sjö ”för romantiska möten”, torg och parker för spontana möten och lek, massor av träd ”att klättra i”, en ”trappa upp till himlen”, små mysiga krypin och hus, mängder av människor i alla åldrar (det var viktigt) och mängder av roliga klätterställningar och liknande

Resultatet av det kreativa pysslet

fantasifulle lekmöjligheter för en lekplats. För övrigt kan tilläggas att området har ”två solar”, planeterna är synliga på himlavalvet där en superhjärte rider på Mars.

Kontentan är att det tjugotal barn som deltog i ”kreativt pyssel” längtar efter **mer lek och stimulans** för fantasin i sin livsmiljö vad gäller boende, skola och fritid samt **fler forum för att möta andra barn och gärna tillsammans vuxna**. Det är t e x ”bra för att förebygga bråk och att folk retas”, som en av tredjeklassarna tog upp. Det har även framkommit att det förekommer **kränkningar**, maktlekar och uteslutning bland barnen i skolverksamheten men just i pysselstunderna märktes det marginellt då de hade för mycket att pyssla med.

Segregationen och utanförskapet kom också fram då ett av barnen tyckte att vi även skulle bygga ”nya Göteborg” på deras villkor. Det handlar inte bara fråga om tillhörighet, många har heller inte råd och därmed tillgång till innerstadens aktiviteter som stadens museum och andra dyra aktivitetshus för barn (som t e x Lek och buslandet, Biopalatset, Universeum och Liseberg).

Nu verkar de tjugotal barn som deltog i ”kreativt pyssel” ha en stark självbevarelsedrift och är nyfikna, generösa, kreativa och pigga på umgänge och samarbete.

Mötesforum med tre gymnasietjejer

Aktuella paragrafer i Barnkonventionen som träffen berör är framförallt rätten till:

2. Icke- diskriminering

3. Barnets bästa

4. Genomförande av rättigheter

12. Åsiktsfrihet och rätten att bli hörd

13. Yttrande och informationsfrihet

14. Tanke-, samvets-, och religionsfrihet

18. Uppfostran och utveckling

27. Levnadsstandard

28 och 29. Rätt till Utbildning och syftet med Utbildningen

Det andra mötesforumet var med tre gymnasietjejer, som alla tre varit med i Rädda Barnens förortssatsning och är mer eller mindre aktiva i Rädda Barnens verksamhet.

En ”trampolin” för mötesforumet var föreställningen *Trotagningar* med en community teater från Angered bestående av fyra jämnåriga gymnasietjejer som vi sett gemensamt tre veckor tidigare. Föreställningen handlade om tro och ateism, agnosticism, kärlek, relationer, hat, rötter/ ursprung och är en slags biografi över dessa fyra tjejers uppväxt och liv i förorten och city med invandrade föräldrar. Föreställningen var som jag hoppades en fruktbar uppstart för en dialog och ett verktyg för att samla in just dessa tjejers röster om deras liv i området och city.

Samtliga tjejer tyckte mycket om föreställningen (viktigt att tillägga i sammanhanget är kanske att skådespelerskorna på ett genuint och sårbart vis spelar sig själva helt utan manér). De kände igen sig på många sätt och tyckte om den känslan. Frågan kom upp om de själva skulle tycka om att spela teater men alla tre var rörande överens om att de gillade teater men överhuvudtaget inte drömde om att spela. Däremot när vi lite senare kom in på Forumteater som ett poliskt verktyg och som en väg till ”empowerment” så blev de desto mer intresserade och önskade få prova det framöver genom t e x Rädda Barnen om det är möjligt.

Därefter följde ett dynamiskt samtal om ungefär de ämnen som *Trotagningar* tog upp: *tro och ateism, agnosticism, kärlek, relationer... tjejers uppväxt och liv i förorten och city med invandrade föräldrar.*

Tjejerna uttryckte att de var bekymrade över att så många jämnåriga klasskompisar med invandrarbakgrund, vänner och släktingar valde att **gifta sig tidigt utan att skaffa sig utbildning**. Tjejerna påstod att de som valde att ingå tidigt äktenskap i området var fler än de som valde att sätta utbildning som första prioritet i sitt liv. Att de själva prioriterar utbildning tror de beror på det stöd som finns från deras föräldrar. I sitt kamratskap stöttar de också varandra i skolan och utanför skolan. Även deras vänskap och hur de respekterade varandras olikheter under samtalet visade en imponerande styrka och sårbarhet/ öppenhet gentemot varandra på samma gång. Själva satsar de helhjärtat på skolan och fortsatt utbildning är en självklarhet, något de ser fram emot och något de gemensamt delar.

Ungdomarna såg också den socioekonomiska orättvisan i att jämnåriga väljer yrkesutbildning och arbete direkt efter grundskolan för att deras familjer inte har råd med fleråriga CSN lån. En av tjejerna menar på att alla i familjen måste bidra till familjens försörjning då många föräldrar går arbetslösa som hennes pappa t e x.

Apropå tidigt äktenskap önskade de en större kunskapsspridning bland föräldrar och deras barn kring hur man kan hjälpa sina barn till utveckling och överlevnad genom studier. Vissa av dem var intresserade av att arbeta med denna typ av verksamhet i framtiden. Tjejerna anser att det snarare är *traditioner* än eventuell religion som hindrar unga kvinnors frihet. Som ett exempel tar de upp ”månggifte” och att det inte någonstans i Koranen uppmuntras till det eller är en levnadsregel inom tron. De menar att det var en ”naturlig lösning” då man var drabbad av många krig i muslimska länder och det fanns fler kvinnor än män i byarna på grund av krigsoffren. ”De få män som överlevde kriget var tvungna att ta hand om flera kvinnor för att kvinnor förr i världen var beroende av män för att försörja sig”. ”Därför behövs inte månggifte idag och är en omodern ingrediens som överlevt traditionerna”.

Diskriminering var nästa tema som spontant kom upp. Precis som en av skådespelerskorna uttryckte i *Trottagningar*, som är somalier precis som två av de tre jag samtalande med, upplever de sig ständigt diskriminerade både i sin stadsdel och i city. Det är en vanligt förekommande fördom att somalier ”är födda dumma” och de berättar om lärare som sprider rasistiska fördomar och attityder som är klart vittnesmål som kan anmälas. En av tjejerna uttrycker en önskan att få bli sedd som den hon är och kallad vid sitt namn och inte bli kallad ”somialiern” vilket ofta förekommer av folk i omgivningen som vet hennes namn. Hon har också fått höra att hon ljuger om sina MVG i skolan då ”somalier anses dumma”. Återigen säger tjejerna att de behövs

kunskapsspridning om fördomar, diskriminering och rasism bland föräldrar och deras barn och i skolan. Ungdomarna nämner att speciellt lärarna är i behov av kunskap då de står för att initiera samtalen i klassen. Lärarna borde vara mer uppmärksamma på elevernas konversationer. Tjejerna upplever att lärarna oftast är helt ointresserade av hur åsikterna går bland eleverna, d v s om det sker diskriminering, trakasserier eller kränkningar. Diskriminering sker överallt och ofta. Tjejerna anser också att de som anställer skolpersonal och ledning i områdets skolor måste vara mycket mer noggranna vid anställning för att förhindra att ansvariga pedagoger och övrig personal diskriminerar och favoriserar sina elever. De anser även att rektor måste stänga av lärare som diskriminerar och uttalar sig rasistiskt. Dessa tjejer har varandras vänskap och verkar ha starka familjer med bekräftelse och kärlek men de blir såklart ändå kränkta och de tänker på dem som inte är omgivna av samma stöd. Vi talar om hur negativt det påverkar självkänsla och självförtroende när man upprepade gånger blir kränkt av unga och vuxna.

Ungdomarna upplever att människor generellt i förorten inte känner sig behövda. ”Du måste känna dig behövd för att kunna leva”. De exemplifierar med ett citat av Einstein: ”The world will not be destroyed by those who do evil but them without doing anything”. Politikerna och andra måste börja bry sig om förorten i högre grad.

Kärlek är nästa samtalsämne och en av monologerna från föreställningen berättar om en muslimsk tjej som träffar sin kille i smyg för att hon är orolig för vad föräldrarna ska tycka. Tjejerna menar att de förstår problematiken och vi har tidigare pratat mycket om att satsa på sig själv och sin framtid innan man gifter sig för kärlek. Samtidigt ser de kärlek som en viktig del av sitt liv och att man tar sig själv på allvar och är ärlig mot sig själv i kärleken. ”Kärlek styr oss mer än vad vi tror”. En av tjejerna menar att vi själva väljer hur vi gör efter vår tro men vad du än gör ser Gud dig så varför smyga med kärleken? Samtidigt är det komplext och man är bara en människa och det blir traditionskrockar mellan sin egen vilja och traditionen så ibland väljer man att behålla saker för sig själv för att kunna följa sin vilja utan dåliga konsekvenser. Traditionerna påverkar och bedömer, t e x en troende tjej som träffar killar blir oftast dömd till ”hora” men inte en icke-troende tjej med svensk-etnisk bakgrund. En av tjejerna vittnar om att när hon tar spårvagnen från sitt område till centrum med en killkompis får hon som slöjbärande muslim ofta ”blickar som knivar” av unga och äldre män från sitt område. Som en av tjejerna uttryckte det: ”Jag ska bli independent woman och farsan håller med”.

Även här kommer Koranen upp, apropå äktenskap, här är tjejerna kompromisslösa, hedersrelaterade brott är brott och hedersmord är mord enligt Koranen. Där står även att man inte får bruka våld mot kvinnor menar tjejerna.

Sista temat för samtalet, **relativism** genomsyrar egentligen hela samtalet men jag läste avslutningsvis upp ett citat:

”When you call yourself an Indian or a Muslim or a Christian or a European, or anything else, you are being violent. Do you see why it is violent? Because you are separating yourself from the rest of the mankind. When you separate yourself by belief, by nationality, by tradition, it breeds violence. So a man who is seeking to understand violence does not belong to any country, to any religion, to any political party or partial system; he is concerned with the total understanding of mankind” (J. Krishnamurti)

Tjejerna uttryckte spontant en välvilja för J. Krishnamurtis universella citat och fann inget hinder i hans relativistiska påståenden med tanke på sin tro. Vi diskuterade fritt runt citatet om en möjlighet att i första hand bli sedd för den man är och vad man gör och kämpar för och att tron är viktig men kanske är det inte det primära i mötet med andra människor utan det viktigaste är möten och samverkan med andra, oavsett tro eller icke-tro. De menar att *man kan vara flera saker samtidigt och varför ska man begränsa sig av trångsynta principer?* Här kom vi åter in på det vi inledde samtalet, om tjejernas vänskap och stöd och att de respekterar varandras olikheter som berikar vänskapen men gläds även över sina likheter. De berättar om en tradition vid konflikter i relationer, familjer eller t e x mellan familjer ska man kalla till ett möte med en ”support” för de olika ståndpunkterna i konflikten för att diskutera igenom problematiken. När man har problem behöver man objektiva röster som inte är indragna i konflikten. Människor som står en nära och känner en och kan ge konstruktiva råd som förminskar eventuell aggressivitet och hjälper de inblandade att nå en lösning. Ungdomarna anser också att människor generellt ofta gör för mycket väsen av *andras* intressen (som t e x tro och nationalitet) och dömer utan att ha egentlig kunskap om de människor de bedömer.

Mötesforum med nio högstadieskollar

Aktuella paragrafer i Barnkonventionen som träffen berör är framförallt rätten till:

2. Icke- diskriminering

12. Åsiktsfrihet och rätten att bli hörd

13. Yttrande och informationsfrihet

31. Rätten till Lek och Vila (Läs Vila och fritid)

Sista mötesforumet var med nio aktiva medlemmar i Rädda Barnens samtalsgrupp ”Coolt med koll”, tillsammans med deras två samtalsledare. Det är en grupp på nio killar som går i nionde klass och just i färd med att göra viktiga val till gymnasiet så mycket av vårt samtal kretsade runt det.

Utgångspunkten för samtalet kretsade runt vad de tyckte om och trivdes med att leva, bo och gå i skolan i sitt område och vad de kanske ville utveckla samt vad de inte tyckte fungerar eller vill förändra.

Då de alla är i färd med att välja in till gymnasiet är deras betyg för ett friare val väldigt viktigt. En kille berättar att han känner sig orättvist behandlad och inte lyssnad till då lärarna inte verkar ha en autentisk relation till eleverna och blandar ihop dem när de ska sätta betyg. Då detta är avgörande för pojkens gymnasieval gick han först till läraren och upplyste om misstaget och när läraren inte agerade gick han vidare till rektor. Pojken berättade för rektor att hans åsikt ignorerats av läraren men rektor varken lyssnade eller utredde pojkens klagomål. Han och de andra pojkarna är rädda för eventuella konsekvenser som lägre betyg och ogeneröst bemötande av lärarna fortsättningsvis om de klagar för mycket. Jag informerar dem om deras rättigheter enligt Skollagen och Skolinspektionen och att de kan kontakta Barn- och elevombudsmannen för just denna typ av ärenden om varken lärare eller rektor lyssnar på elevens vittnesmål, reagerar och undersöker saken. De har aldrig hört talas om dessa rättigheter och Barn- och elevombudsmannens existens. De fortsätter också prata om rädslan för vilka konsekvenser det skulle innebära om de kontaktade BEO. Än en gång blir jag varse i dessa mötesforum för att samla in barn och ungdomars röst att skolans skyldighet att informera eleverna om deras rättigheter är alarmerande undermåligt, d v s att barn och ungdomar inte får någon som helst information och kunskap om sina rättigheter i skolan utifrån Skollagen, Barn och elevskyddslagen

och Barnkonventionen. Det gäller mötesforumen med mellanstadiebarnen i Rädda Barnens Läxläsningssgrupp, gymnasie- tjejerna i f d Ungdomsgruppen och högstadiekillarna nu i Coolt med Kollgruppen.

Utöver sammanblandning av betyg samt att de inte blir lyssnade på i skolan har det skett fler kränkande handlingar av pedagogerna som handlar om att de inte känner sina elever eller fördomsfullt grupperar dem istället för att se dem som individer? Två av killarna blev utkastade från skolmatsalen då läraren inte kände igen dem och påstod att ”de inte går på skolan så de hade inte där att göra”.

Flera av killarna har hört rasistiska uttalanden från pedagogerna som t e x ”svarting” och att de upplever en särbehandling därför. Pedagogerna hänger sig därefter till favorisering av vissa elever och några av killarna menar att det är av diskriminerande karaktär.

Flera av dem tycker också det är problematiskt att pedagogerna blint stirrar på provresultaten när de sätter betyg och inte sammantaget vad man som elev presterar eller visar på lektioner osv. ”Man är ju bra på olika saker och hur intresserade och engagerad jag än visar mig på lektionen spelar det ingen roll för betygen”.

Sammantaget menar de att vissa av pedagogerna inte engagerar sig i sina elever, diskriminerar och favoriserar och därför blir också relationerna mellan eleverna ”kass”. De längtar efter fler kreativa och roliga pedagoger som kan inspirera klassen genom sina lektioner och därmed skapa en bättre arbetsmiljö för alla. Det finns några undantag men överlag upplever de ickeengagemang och orättvis behandling och pedagoger som inte ens förstår det nya systemet i Skolplanen med omdömen o s v vilket givetvis får konsekvenser för eleverna.

Utöver skolan trivs flera av dem med kompisarna och sammanhållningen i området och t e x denna samtalsgrupp som fungerar väldigt bra enligt dem själva och samtalsledarna. Dessa killar kände inte varandra innan ”Coolt med Koll- gruppen” startade för ett år sedan och får mycket ut av sina öppna och nära samtal över en fika, en pizza eller kanske filmvisning. Samtalsledarna berättar att de utgått från Rädda Barnens *Coolt med Koll- Metodhandbok* men anpassat innehållet efter gruppen och varit flexibla i att fånga upp killarnas önskemål och behov i gruppen. Man skulle kunna beskriva det som att de reformerat och uppdaterat metodhandbokens innehåll och jag menar att det vore användbart för Rädda Barnen att få tillgång till samtalsledarnas åsikter och

förändringsarbete. En av killarna efterfrågar också möjligheten att få stämma träff med andra samtalsgrupper i andra stadsdelar vilket han önskar att Rädda Barnen möjliggör.

Killarna önskar också fler forum att vara på i sitt område, både för ungdomar och tillsammans med andra vuxna. Varför inte fler mysiga caféer, gärna ett uttalat ”ungdomscafé vid torget. De pratar om hur mysigt och bra det kunde vara med en egen simhall, en egen biograf och varför inte Paint-boll bana i en del av den stora skogen? De efterfrågar också bättre belysning i stadsdelen för att känna sig tryggare på kvällarna och vettigare gatu- och trafiksystem och underhållning av dessa som är under all kritik. De har många kreativa idéer om boende miljö och om skolan som man önskar de fick delge politikerna och stadsplanerarna om.

Slutsatser

De barn och ungdomar jag mött i samma område från 9 år upp till 16 år visar en stor nyfikenhet, engagemang och potential som unga medborgare i Göteborg. De innehar en enorm kreativitet och massor av idéer hur deras stadsdel och staden Göteborg ska bli värdig att leva i. Deras berättelser vittnar dock om att de inte riktigt bjuds in att samverka ”på lika villkor” på grund av att de råkar dragit lotten att växa upp i ett socioekonomiskt utsatt område. Efter dessa mötesforum och andra aktiviteter med Rädda Barnen i samma område anser jag att det är inte bara de boende i det här området som förlorar på att inte behandlas på lika villkor och inte få tillhörighet. De stora förlorarna är Göteborgs övriga medborgare som går miste om de resurser, möjligheter och nydaning som dessa medborgare skulle innebära i mycket högre grad för staden om de bjöds in på lika villkor. Jag avslutar med att upprepa gymnasietjejnarnas egna ord:

Ungdomarna upplever att människor generellt i förorten inte känner sig behövda. ”Du måste känna dig behövd för att kunna leva”. De exemplifierar med ett citat av Einstein: ”The world will not be destroyed by those who do evil but them without doing anything”. Politikerna och andra måste börja bry sig om förorten i högre grad.